

Ingen menneskerett

Bjørnar Olsen
Sjefredaktør

POLITIKERE, HELSEARBEIDERE OG samfunnet bryter fortsatt menneskerettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Vi bryter rettighetene til mennesker med psykiske lidelser, mennesker med utviklingshemninger, mennesker med demens. Det gjelder svært mange personer hvert eneste år: Rundt 5400 personer ble tvangsinnlagt i 2013, og Europarådets kommissær for menneskerettigheter kritiserte før sommeren Norge for utstrakt bruk av ufrivillig medisinsk behandling og tvangsinnlegging. Dette samtidig som norske sykehjem utsetter tusenvis for urettmessig tvang eller frihetsberøvelse ifølge forskere og Helsetilsynet. Det kan vi ikke være bekjente av.

Vi bryter menneskerettighetene. Som politikere. Som profesjonsutøvere. Som samfunn.

Det er lett å si seg enig med Likestillings- og diskrimineringsombudet når de skriver at det er «foruroligende at funksjonsnedsettelse fremdeles både brukes til å forklare og forsvare kontroll, tvang og fravær av selvbestemmelse». Ombudet er satt til å føre tilsyn med Norges etterfølgelse av FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. Deres rapport om etterlevelse av konvensjonen ble sluppet 19. oktober, og forteller om utbredte og grove menneskerettighetsbrudd mot personer med nedsatt funksjonsevne.

Det virker som om myndighetene skjuler seg bak tolkningserklæringene de vedtok samtidig med FNs konvensjon i 2013, tolkningserklæringer som åpner for bruk av tvang som et legitimt virkemiddel for å fremme pasientens bedring. Slik kan man, til tross for ratifiseringen, fortsette som før. Da har tolkningserklæringene blitt den soveputen som Norsk senter for menneskerettigheter advarte mot i sin årbok i 2012, en sovepute som hindrer nødvendige reformer. Slik signaliserer myndighetene at de anser dagens tvangsregime som legitimt. Stikk i strid med budskapet om redusert tvangsbruk som ellers formidles.

Spørsmålet er likevel om soveputen vil bufre for FNs kritikk. Som Psykologforeningens president påpekte i maiutgaven av Psykologtidsskriftet: FNs tilsyn har for vane å se bort fra disse tolkningsprotokollene. Det er kanskje ikke så rart. For det er jo besynderlig at vi tilpasser lovverket til eksisterende praksis, i stedet for å lage et lovverk og en praksis som er i tråd med menneskerettighetene.

Det betyr at vi bryter menneskerettighetene. Som politikere. Som profesjonsutøvere. Som samfunn. Og vi får ikke til de ønskede endringene. Tross gode intensjoner om redusert bruk av tvang, ligger tallene stabilt høye år etter år. Myndighetene får sørge for at lovverket og fortolkningen av det er i tråd med de konvensjonene vi har ratifisert. Mens helsearbeidere må sørge for en praksis som er i tråd med menneskerettighetene. Det gjelder ikke minst psykologstanden, som gjennom Psykologforeningens prinsippprogram har forpliktet seg til en psykologisk fagutøvelse som ivaretar menneskerettighetene. Det betyr også at psykologene må ta ansvar for at dagen praksis endres.